

Державний вищий навчальний заклад
«Українська академія банківської справи
Національного Банку України»

Препринт серії № UABS BO/2013/002

Бондар М.О.
гр. ОА-92

Хеджувальні операції як об'єкт бухгалтерського обліку

Бондар М.О.
група ОА-92
Науковий керівник
к.е.н. доц. Бурденко І.М.

Хеджувальні операції як об'єкт бухгалтерського обліку

Невизначеність зовнішнього економічного середовища в якому функціонує підприємство спричиняє появу значної кількості фінансово-економічних ризиків. Мінімізація ризиків може здійснюється шляхом лімітування, диверсифікації та хеджування.

В основу хеджування покладено принцип фіксації умов контракту шляхом створення позабалансової позиції, що за строковим контрактом є обов'язковою до реалізації в майбутньому. У цілому, процес хеджування дозволяє відчутно зменшити або повністю усунути ризик.

Об'єктом хеджування є актив, зобов'язання або майбутня операція, що створюють для підприємства ризик зміни справедливої вартості цього активу і зобов'язання або зміни грошових потоків, пов'язаних з майбутньою операцією.

Відповідно до міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка», розрізняють хеджування справедливої вартості, грошових потоків, фінансових інвестицій у господарські одиниці за межами території країни.

Ефективна програма хеджування не ставить за мету повністю усунути ризик; вона розробляється для того, щоб трансформувати ризик із неприйнятних в прийнятні для підприємства. При прийнятті рішення про хеджування потрібно оцінити величину потенційних втрат, які підприємство може понести у разі відмови від хеджу. Якщо потенційні втрати несуттєві, то вигоди від хеджування можуть виявитися меншими, ніж витрати на його здійснення. В такому випадку компаніям краще утриматись від хеджування. Програма хеджування потребує розробки внутрішньої системи правил та процедур.

МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» визначає інструмент хеджування як призначений похідний або (лише для хеджування ризику змін курсів обміну іноземних валют) призначений непохідний фінансовий актив або непохідне фінансове зобов'язання, справедлива вартість якого (або грошові потоки від якого), за очікуванням, згортатимуться зі змінами справедливої вартості призначеного об'єкта хеджування або грошових потоків від нього.

У міжнародній практиці найпоширенішими видами похідних фінансових інструментів є форвардні та ф'ючерсні контракти, опціони і своп – контракти, а найбільш використовуваними видами базових фінансових інструментів – валюта, грошові кошти у формі кредитів та депозитів, цінні папери, фондові індекс.

Бухгалтерський облік операцій з похідними фінансовими інструментами базується на певних правилах визначення, запису, класифікації та інтерпретації цих операцій.

Порядок бухгалтерського обліку операцій з похідними фінансовими інструментами визначається не тільки видом інструменту (форварди, ф'ючерси, опціони, своп - контракти), але і метою операції, оскільки облік спекулятивних операцій відрізняється від обліку операцій, які здійснюються з метою хеджування.

Бухгалтерський облік операцій хеджування здійснюється, по-перше, у разі наявності документації щодо здійснення операції хеджування з метою управління ризиком, де визначається інструмент хеджування, сутність ризику, що хеджується, спосіб оцінки ефективності інструмента хеджування. По-друге, очікується, що значення коефіцієнта ефективності хеджування буде в межах 0,8 – 1,25. По-третє, справедливу вартість або грошові потоки від об'єкта хеджування та справедливу вартість інструмента хеджування можна достовірно оцінити.

Синтетичний облік операцій хеджування на підприємстві ведеться на позабалансовому рахунку 03 «Контрактні зобов'язання», 352 «Інші поточні фінансові інвестиції», 379 «Розрахунки за операціями з деривативами». Ці рахунки призначені для узагальнення інформації про наявність та рух зобов'язань за укладеними контрактами, а також контролю за їх виконанням. Списуються контрактні зобов'язання з рахунку у разі виконання, ліквідації, відмови від виконання, передачі або продажу зобов'язання за контрактом іншим особам.

Припинення обліку операцій хеджування здійснюється у разі закінчення строку дії контракту (його виконання); або хеджування більш не відповідає вимогам обліку операцій хеджування.

В процесі використання інструментів хеджування підприємство може зіткнутися з такими питаннями, як визначення моменту виникнення валютного ризику - дата виписки рахунку-фактури або дата підписання договору; визначення валюти більше схильної до ризику - валюти контракта або валюти платежу; відображення у фінансовій звітності повної та достовірної інформації щодо операцій хеджування та використання його інструментів.

Перспективними напрямками вдосконалення бухгалтерського обліку операцій хеджування, на нашу думку, є:

- удосконалення законодавчо-нормативної бази, яка б відповідала міжнародним стандартам використання похідних фінансових інструментів в операціях хеджування та їх обліку;
- запровадження політики державного регулювання строкового ринку;
- моніторинг розвитку строкового ринку і, на основі цього, проводити дослідження ефективності використання операцій хеджування з метою мінімізації ризиків.